

Maak van het vmbo écht voorbereidend mbo

Dat maakt het des te schrijnender om te moeten constateren dat het onderwijssysteem voor vmbo leerlingen fundamenteel niet deugt. Voor de 50% van al onze leerlingen, die gebaat is met een logische, efficiënte leerroute naar uiteindelijk een beroepskwalificatie, hebben we een volstrekt onlogisch, inconsequent, inefficiënt en kwetsbaar stelsel gemaakt.

DOOR BEN VAN DER HILST

Allereerst wil ik hier mijn bewondering uitspreken voor al die docenten in het vmbo, die onder niet al te gemakkelijke omstandigheden prachtig onderwijs bieden aan de grote groep leerlingen waarvoor onderwijs er echt toe doet.

Laten we een vmbo-leerling volgen, die aan het eind van de basisschool te horen krijgt dat ie naar het vmbo *moet*. Hem en zijn ouders wordt praktisch onderwijs, waar hij meer met zijn handen kan werken, voorgespiegeld. Na de vakantie echter blijkt hij terecht te komen in de tweejarige basisvorming: 12 tot 15 vakken met een groot aantal verschillende

docenten, veel theorie. Wanneer hij in de tweede klas moet kiezen voor een richting, blijkt dat de school maar een beperkt aantal afdelingen heeft. In alle voorlichtingsboekjes van de overheid staat dat je pas na twee jaar vmbo kiest voor een sector of afdeling. Dat is een leugen. Licenties uit de jaren twintig van de vorige eeuw en opeenvolgende bestuurlijke fusies hebben in de stad gezorgd voor een willekeurige lappendeken aan richtingen en mogelijkheden. Er is geen enkele school in Nederland die alle mogelijkheden biedt. Maar daarover heb je tijdens de open dag nauwelijks voorlichting over gehad, want de school verwelkomt je graag als leerling.

Blindgangers in het onderwijs

Onder deze titel publiceert Ben van der Hilst in augustus 2014 een bundel met vijftien ontwikkelingen in het onderwijs die geheel niet meer effectief zijn, afgedwaald zijn van de oorspronkelijke doelstelling of waar verder repareren en plakken niet meer helpt omdat het grondontwerp niet meer deugt. Kortom, verschijnselen die uit

traditie of bedrijfsblindheid voortduren, maar niet (meer) bijdragen aan kwaliteit van leren en waar we in school wel veel last van hebben. Verschijnselen die vragen om geheel nieuwe, vaak eenvoudige en meestal kosteloze oplossingen.

In de derde en vierde klas van het vmbo krijgt onze leerling, die zeer gebaat is met een doorlopende leerlijn, te maken met een geheel andere docentengroep dan in de onderbouw. En opeens met veel meer praktijk. Maar ook meteen met de voorbereiding op een eindexamen. Hoewel het vmbo geheel niet kwalificerend is, moet er wel een examen gedaan worden. (Dat doen we niet na drie havo of vwo.) Het halen van een diploma geeft de suggestie dat er een beroepsopleiding gevolgd is. Bij economisch hoogtij stimuleert dat de zogenaamde 'groenpluk'. Gediplomeerde vmbo-leerlingen gaan werken bij bedrijven die goedkoop personeel willen inzetten. Wanneer het wat tegenzit vliegen deze leerlingen er vervolgens als eersten uit. Ongekwificeerd. Ook het vmbo-diploma is een erfenis van de onveranderde grondstructuur van het lager beroepsonderwijs. Inconsequent, onlogisch en leertijd belemmerend (begin mei houdt het leren op in de vierde en na vier maanden wordt dat pas weer hervat in het mbo, hopelijk).

Na de vierde moet de leerling weer een keuze maken. Nu voor een opleiding in het mbo. Was de leerling in de tweede klas veel te jong voor een keuze voor een (halfwas) beroepsopleiding in de bovenbouw, ook nu is een goede keuze ondoenlijk. Het mbo is ver weg en de meeste docenten hebben weinig zicht op wat er precies vereist is voor het mbo. Ondanks de mooie programma's Loopbaanoriëntatie, waar de laatste jaren veel energie in is gestoken, weten leerlingen niet wat ze moeten kiezen op het mbo, met het gevolg dat een groot aantal leerlingen na één jaar weer van richting verandert of van school verdwijnt. Wat een inefficiënte routes!

En de mbo-docent? Die krijgt in het eerste leerjaar te maken met leerlingen vanuit een zelfde sector in het vmbo, leerlingen uit een hele andere sector en leerlingen uit de theoretische leerweg. In één klas. Wat heeft het dan voor zin om na te denken over doorgaande leerwegen vmbo-mbo?

De ambachtsschool en huishoudschool werden LBO en vervolgens VBO en daarna vmbo, maar het heeft niets veranderd aan de fuikwerkende, onlogische verstrooiing van afdelingen en sectoren. Ondanks al de cosmetische naamsveranderingen is het vmbo gewoon de halfwas beroepsopleiding gebleven die niet voorbereid op het mbo. Natuurlijk is er al vele jaren van alles geplakt en geknipt. Vmbo's bieden zelf mbo opleidingen aan op niveau 1, maken met mbo gemeenschappelijke leerroutes op niveau 2 (VM2 project), en sommige vmbo-scholen worden zogenaamde 'vakscholen', daarmee de fuikwerking versterkend. Maar net als andere

'blindgangers' wordt het probleem niet fundamenteel aangepakt..

Het kan anders. Goedkoper, beter, veiliger. Laat het vmbo drie jaar duren en schrap de halfwas beroepsopleidingen in de bovenbouw. Maak een doorlopende leerweg met vooral *praktisch* onderwijs vanaf dag één. Praktisch onderwijs is iets geheel anders dan *beroepsgericht* onderwijs. Laat leerlingen bijna uitsluitend praktische opdrachten verrichten in de vier sectoren (uiteraard ook de 'groene' sector!). En koppel dit vooral aan goed taalonderwijs door speciaal opgeleide vakgerichte taaldocenten en taalgerichte vakdocenten. (Veel leerlingen mislukken op het mbo door gebrek aan taalvaardigheden.) Een vast team van ongeveer vijf docenten verzorgt de doorgaande leerlijn van een groep leerlingen van klas 1 t/m 3. Een leerlijn die gekenmerkt wordt door gedisciplineerd (praktisch) werken, taalverwerving, oriëntatie op de mbo mogelijkheden en een zo breed mogelijke ontwikkeling (waaronder 21st century skills).

Zulke vmbo-scholen hebben geen dure praktijklokalen nodig, dus kunnen al financieel gezond draaien met zo'n 500 leerlingen. Deze scholen maken deel uit van de wijk, zijn verbonden met naburige basisscholen, zorginstellingen, sportvoorzieningen, etc. En betrekken de ouders actief bij de school.

Na dit nieuwe vmbo kiezen de leerlingen voor een sector en gaan ze naar het propedeusejaar van het betreffende mbo-college. In dat jaar oriënteren ze zich op de uiteindelijke beroepsopleiding. Die oriëntatie kan veel beter op het mbo-college, want de betreffende praktijklokalen en docenten zijn in hetzelfde gebouw.

Kosten voor het opruimen van deze blindganger: geen, het kost aanmerkelijk minder dan het huidige Vmbo-stelsel en voorkomt een belangrijk deel van de vroegtijdige schooluitval.

Wie moet beslissen: de politiek moet het mogelijk maken, maar het onderwijsveld moet het eerst willen. In de tussentijd: dappere vmbo- en mbo-scholen kunnen al zo veel mogelijk beginnen. ●

► **Ben van der Hilst is opleider van schoolleiders, consultant en onderzoeker. Hij was jarenlang docent en schoolleider in het vo, info@HetLerenOrganiseren.nl.**